

Мр МАРИЈАНА МАТОВИЋ.
Градска библиотека
„Владислав Петковић Дис“, Чачак

УДК: 027.1 Филиповић М.
017.1:091.5(497.11)

ИЗ БЕЛЕЖНИЦА МИЛИВОЈА ФИЛИПОВИЋА

Оно што се највише нека је намењено даљини, будућности.
Јохан Волфганг ГЕТЕ

Сажетак: У духу некада веома развијене, а данас готово замрле српске задужбинарске традиције, учитељи, књигољупци и добротвори Миливоје (1871-1941) и Божидарка (1874-1959) Филиповић одлучују да тадашњој Градској књижници и читаоници у Чачку дарују личну библиотеку од око 4000 изузетно очуваних монографских и серијских публикација. Поштујући последњу вољу свог супруга, Божидарка је 1948. године чачанској Књижници предала овај јединствени легат са оригиналном архивском грађом, у чијем је саставу и двадесет једна Миливојева рукописна бележница. У раду су приказане њихове основне карактеристике и комплетан библиографски опис са мањим избором из необјављених записа, који верно дочаравају приватни и јавни живот ових племенитих дародаваца, али и дух једног давно прохујалог времена.

Кључне речи: Миливоје и Божидарка Филиповић, личне библиотеке, легати, Градска библиотека „Владислав Петковић Дис“ Чачак, оригинална архивска грађа, рукописна грађа, бележнице Миливоја Филиповића

У саставу легата учитељског брачног пара Миливоја и Божидарке Филиповић, 1948. године тестаментално завештаног Градској библиотеци „Владислав Петковић Дис“ (тада Градској књижници и читаоници) у Чачку, поред ванредно очуваног књижног фонда од око 4000 монографских и

серијских публикација,¹ чува се и **оригинална архивска грађа**:² рукописни *Кашалог књижа Миливоја Филиповића* и *Божидарке Филиповићке учитеља*, фотокопија Божидаркиног рукописа *Цршице из живота Миливоја и Божидарке Филиповића бивших учитеља*,³ Миливојев *печат* – *ex libris*, мањи број породичних *фотографија* и *сићан библиотечки материјал* (визиткарте, чланске карте, дописнице, признанице, потврде, позивнице, путне исправе, легитимације, Божидаркин пасош⁴...).

Посебну целину чини *press-clipping* – неколико стотина разноврсних чланака из предратне штампе (до Другог светског рата), углавном „Политике“, који такође аутентично сведоче о невероватној ширини Миливојевих интересовања.

Ипак, најзанимљивији део грађе је добро очувана, двадесет једна оригинална *Миливојева бележница*, настала између 1911. и 1939. године. Невеликог су формата, али са обиљем најразноврснијих, љубичастим, црним и плавим мастилом или графитном оловком својеручно забележених података, веома захвалних за социолошку, историјску, политичку, педагошку и књижевну анализу, као и за сагледавање задивљујуће ерудиције и неисцрпне интелектуалне радозналости једног сеоског учитеља на размеђи 19. и 20. столећа.

1 Следећи шестодеценијску традицију савесног и професионалног старања, али и емотивне посвећености овој јединственој личној библиотеци, библиотекари саветници Научног одељења Милица Баковић и Маријана Матовић брижљиво сабирају и у склопу легата као *вештачку архивску целину* чувају и сва монографска и периодична издања са написима о Филиповићима и њиховом фонду. До сада су о овој уникатној збирци, заведеној у *Реџистар библиотеке целина* Народне библиотеке Србије, објавиле више текстова, а основни подаци достављени су 2006. и Кући легата у Београду.

2 Овој грађи накнадно су прикључени *Књижа инвентара (17/VIII/1948 - 4/XII/1953)*, као и *Пошврда о тачности завештања и постојеће инвентара књижа (25. јануар 1968)* и *Списак књижа из леђа Миливоја Филиповића (10.02.1988)*, откупци латиничном писаћом машином.

3 Оригинал се чува у Међуопштинском историјском архиву у Чачку.

4 Путна исправа Божидарке Филиповић (Reise-Pass) бр. 766/18 издата је у Србији за време аустроугарске окупације током Првог светског рата, са датумом важења од 21. јула 1918. до 20. августа 1918. Димензија је 14,7 × 10,3 cm, обима 16 страна и без корица, а све рубрике, као и црним мастилом исписани Божидаркини лични подаци, штампане су на немачком језику: Wohnsitz [Место пребалишта]: *Silopaj № 74. Die selbe reist einmal von Silopaj nach Vrnjačka Banja u. retour* [Иста путује једанпут из Шилопаја у Врњачку Бању и назад]. Zweck [Сврха]: *Kürgebräuch* [Лечење]. На немачком језику су и печати Команде среза [К. у. К. Kreiskommando], Пасошке контроле [К. у. К. Passkontrolle] и Војне железнице Југ [К. у. К. Heeresbahn Süd] у Горњем Милановцу, Градске полиције [К. у. К. Stadtpolizei Саџак], Пасошке контроле и Војне железнице Југ у Чачку, као и Бањског комесаријата [К. у. К. Vadekomissariat Vrnjačka Banja], Поглаварства општине Врњци и Војне железнице Југ у Врњачкој Бањи.

Гдешто забележени датуми и места добар део записа смештају у одређени временски и просторни контекст, те, између осталог, омогућавају и верну реконструкцију приватног и јавног живота ових необичних супружника који су ишли далеко испред свог доба. У том смислу, пажњу посебно плене Миливојеве, понегде и Божидаркине путописне белешке, настале током њихових путовања кроз Краљевину Срба, Хрвата и Словенаца, односно Краљевину Југославију, али и многе европске земље, о чијим су основним подацима и знаменитостима обичавали да се унапред информишу.

Миливоје често, између осталог, бележи податке о знаменитим личностима и догађајима, земљама и градовима важним за европску и светску културу и историју, прецизне раздаљине у километрима између домаћих и страних градова и места, разне статистичке податке, занимљивости из књижевности, историје, филозофије, религије, медицине, астрономије, као и редове вожње, личне и породичне трошкове за храну, одећу и лекарске прегледе, путне трошкове, одржавање и поправку куће,⁵ огрев и још много тога. Занима се и за историјат издаваштва, књижарства и штампарства код Срба. Мањи део записа је Божидаркин, углавном приватног карактера: куварски рецепти, упутства из народне медицине, разне занимљивости, анегдоте, понека путописна белешка...

На страницама Миливојевих бележница сачувана је и прецизна евиденција о ауторима, насловима и ценама књига и часописа,⁶ као и датумима и местима планиране или реализоване набавке и повеза књига,⁷ која верно дочарава историјат настанка доброг дела Филиповићеве библиотеке. Поред именâ и адресâ појединих београдских књижара, антиквара и књиговезаца, понегде и кратких упутстава како до њих доћи, од посебне вредности су и неколико оригиналних печата, као својеврстан прилог за књижарску топографију Београда у првој половини 20. века.⁸

⁵ *Подвоз, кућарина, бански љирез, кулук на џензију, кулук на кућу, ойшиински љирез, за избацавање ђубреџа, за државне љушчеве, освешлење, дрва итд.*

⁶ Тако се сазнаје да је, на пример, 1923. године Миливоје био пренумерант и скупитељ часописа и листова *Српски књижевни гласник, Мисао, Нова Европа, Будућности, Илустровани Лист, Народна просвета, Полиџика, Правда, Демократија, Наш лист, Будућности, Недељни преглед*, издања Српске књижевне задруге итд.

⁷ Овакве примедбе најчешће би насловљавао са: *Књиже да се набаве, Књиже да се кује, Књиже да се повезу, Повезане књиже и Дао за књиже у [] години.*

⁸ О Миливојевим маргиналијама, као посебном куриозитету легата, видети: Милица Баковић, „Библиофил, библиограф и легатор Миливоје Филиповић (1871-1941)“, у: *Глас библиотеке* (Чачак). - Бр. 4 (1991), стр. 3-28, и: Маријана Матовић, „Трагом записа Миливоја Филиповића“, у: *Глас библиотеке* (Чачак). - Бр. 15 (2008), стр. 81-118.

Такође се сазнаје када, где и које књиге Миливоје чита,⁹ која дела одређеног писца поседује и коме их и када позајмљује на читање, а неретко, као врстан зналац књижевне и библиографске науке, записује и краћи садржај прочитаног дела са биобиблиографским подацима о писцу.

Захваљујући његовој разгранатој „скупитељској“ активности и педантно уписиваним именима бројних пренумераната,¹⁰ ове бележнице представљају и прворазредни извор за проучавање пренумерације, као особене врсте колективног акционарства у издваштву у Србији првих деценија 20. века.

Дневнички записи из балканских и Првог светског рата о недаћама свакодневног живљења,¹¹ али и књигама набављаним и ишчитаваним чак и у јеку борбених дејстава или тренуцима затишја, чини ове бележнице још интригантнијим.

Када је рат утихнуо, Миливоје као школски надзорник неколико година обилази школе у пожешком и ариљском срезу, те мноштво аутентичних података са терена представља вредну изворну грађу и за историју школства у Србији.

Ова изузетна, али због затвореног карактера Филиповићевог фонда широј публици мало позната рукописна ризница, природна је целина са маргиналијама овог необичног књигољупца, чија образованост и умност ни дан-данас немају премца.

Из архивске грађе Миливоја Филиповића до сада су публиковани поједини делови *Кашалога*,¹² а из бележница превасходно ратне забелешке, вођене током балканских и Првог светског рата,¹³ те је у овом раду први

⁹ *Прочиџао књиџе у [] љодини, У [] љод. ѿрочиџао сам књиџе: []*.

¹⁰ Појединци и школе били су углавном претплаћени на издања Српске књижевне задруге, листове *Учиџељ*, *Народну ѿросвеџу*, *Просвеџни џласник*, *Просвеџни зборник*, *Наш лист*, *Здравље*, *Тежак*, *Пчелар* итд. На пример, *Учиџељ* је излазио једном месечно, стајао је 36 динара годишње, а претплата је упућивана благајни Главног одбора Учитељског удружења – у Учитељском дому у Београду.

¹¹ Будући да је чак и у рату водио прецизну евиденцију о личним трошковима, у бележници број 4 (1915-1918) остало је, између осталог, записано: *19. окт. 1916. џ. дао сам Милуџину Периџићу 200 дин. да их ѿромени и ѿреко аџинске банке у Крфу ѿшаље Божидарки у Чачак. МилФилиџовић ; 28. јануара 1917. џ ѿслао сам Божидарки 100 драхми.*

¹² Милица Баковић, *истио*.

¹³ Миливоје Филиповић, „Одступање 1915-1916 [дневник]“, приредио Љубомир Марковић, у: *Расковник* (Београд). - Бр. 53-54 (1988), стр. 45-50; *Раџни дневници Ужичана : 1912-1918.*, Ужице, 1995, стр. 499-502; Драгомир С. Поповић, „Миливоје Филиповић : (1871-1941)“, у: *Градац* (Чачак). - Год. 7, бр. 32 (јануар-фебруар 1980), стр. 46-60 [штапман и као сепарат, а прештампан у: *Глас библиотеке* (Чачак). - Год. 1, бр. 1 (децембар 1988), стр. 26-41].

пут приказан мањи избор из необјављених записа,¹⁴ према њиховом аутентичном редоследу у бележницама.

Зайисано у времену

Од укупно двадесет једног сачуваног нотеса пет су ратни *Бележници* Миливоја Филиповића учитеља, комесара II одељења профвијантске колоне I позива Дринске дивизије, међу којима су и *Белешке из историје нове српске књижевности од Дра Јов. Скерлића II свеска, њрејисао Миливоје Филиповић, учишељ*,¹⁵ два су послератни *Бележници* Миливоја Филиповића *школ. надзорника*,¹⁶ дванаест су мешовитог садржаја, један је са свега четири стране Божидаркиних белешки о трошковима куће у Чачку,¹⁷ док је један неисписан.

Сви нотеси чувају се повезани у два невелика снопа, груписани према формату, а стручно се третирају као *рукописна грађа*.¹⁸

¹⁴ Обиље и вредност записа у Миливојевим бележницама несумњиво завређују већу пажњу и стручни рад на њиховом комплетном приређивању и публикавању.

¹⁵ На жалост, *I свеска* није сачувана, а о њеном постојању, осим броја свеске, сведочи и ручно пагинирана *II свеска*, која почиње од стране 91, и наставком реченице којој недостаје почетак (*[...] на њрошле векове и на исцезле људе*), писана од 12-ХП-1917. до 17-ХП-1917. у Бањици *I Завојшћу*.

¹⁶ Миливојеве белешке из школског надзора сведоче да су тада школе често распуштане због заразних болести – срдоболе, великог кашља, шарлаха, грипа, дизентерије...

¹⁷ По свему судећи, после Другог светског рата.

¹⁸ Библиографски опис углавном је базиран на Методском упутству за инвентарисање рукописне грађе (Душанка Ристић, Надежда Петронић, *Инвентарисање библиотечке грађе*, Методска упутства из библиотекарства 5, Београд, 1998, стр. 60-63), али се, због специфичности ових бележница и недостатка комплетних података, понегде морало одступити од правила.

Будући да Филиповићеве бележнице нису инвентарисане ни појединачно ни као скуп докумената, те стога немају своје инвентарске бројеве, у овом раду свакој појединачној јединици додељен је редни број према хронолошком критеријуму, посредно утврђеном на основу садржаја самих бележница, који се објављује дипломатички – без стилских и правописних интервенција приређивача, чиме је сачувана аутентичност и посебна драж архаичног српског језика. Ради лакшег визуелног распознавања, оригиналне забелешке штампане су курсивом.

БИБЛИОГРАФИЈА БЕЛЕЖНИЦА МИЛИВОЈА И БОЖИДАРКЕ ФИЛИПОВИЋ

(са избором записа)

1 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, бела каро хартија, картонске корице у бордо рељефном кожном повезу. – Врњци, Чачак [итд.], 1911-. – Рукопис. – 14, 5 × 9 см ; 22 листа, 40 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [7]: *Министар Војни акшом бр. 3632 од 3-XII-913. ослободио вежбе МФилиповића.* – Стр. [11]: *Пејшар однео књиже: 1. „Горски венац“ 2. „Филос. У Гор. Венацу“ 3. „Њеџошева религија“ 4. О Горском Венацу 5. „Дубровник“ – Војновића 6. „Јаков Игњатовић“ ; 29. јуна 912. г. – Стр. [20]: *Београд Ристовац 366 Кт. | „Скојље 451 „ | Београд Вевђелија 615 „ | „Скојље Зелениково 22 Кт | „Велес 49 „ | „Грацко 76 „ | „Криволак 97 „ | Скојље Д. Кайија 119 – | „Ситрумица 138 – | „Вевђелија 164 „ | „Гуменца 182-3 ; *Слике из балк. рајна издање Удруж. рајника I св. 1 дин код Цвијановића.* – Стр. [23]: *Лисџови и часописи за 1923. г. 1. „Срп. Књ. Гласник“ дин. 140 [поред тога, графитном оловком, уоквирено]: 23.-IV-922 био у Годовику 2. „Мисао“ 140 3. „Нова Европа“ 150 9.-XII-922. послао 150 дин 4. „Будућност“ 120 – 60 + 60 = 120 5. „Илустров. Лисџ“ 80 послао 15.-XII-922 прешил. за 1923. г. 285 6. „Просвета“ 20.-I-923. послао 6 дин. За јануар 1923. г. – 342. 7. „Кића“ [прецртано] 8. „Наш Лисџ“ 20. јануара 1923. послао 24 г. – 341. 9. „Полиџика“ [прецртано] 10. ; 7.-XII-922. послао уредн. „Н. Просвете“ 703 дин. прикуљене прешилаше (129) ; *Оштрач ножева за бријање чика Љубина ул. бр. 6 у двористију ; Генерална Дирекција Држ. Рачуноводства са ДР.Бр. 17781 од 12. фебр. 923. објаснила одредбе чл. 34. Закона о додацима на скупоћу да се додатак на сџан има давати и учишељцима.* – Стр. [25]: *Буџарска просџрана 96,345 □ Кт | Србија „ 48,376 „ „ – Буџарска 1909. има 4,250.000 сџан. Србија има 2.800.000 „ | Мусломана има у Буџ. 600 хиљ. – 1908. год. било је: у Буџарској држ. осн. школа 3320. а 223 хиљ. ученика и 134 хиљ. ученица = 358 хиљ. 4372 учишеља 3303 уч.љице свежа = 7675 настџав. | 1908. било је у Србији: 1305 осн. школа 135 хиљ. ученика 105 хиљ. муш. и 30 хиљ. женских. 1462 учишеља 1014 учишељица – 2476 настџ. – Стр. [26]: 1908. Буџ. је имала: гимназија 261 ученика и ученица у гим. 43 хиљ. настџавника у гимн. 1825. 1908. Србија је имала: државних мушких 19. са 8159 ученика и 368 настџ. муш. прив. гимн. 3 са 405 уч. и 42 настџ. женских гимн. 1 држ. са 158 и 25 настџавница., 12 прив. гимн. са 659 ученица и 136 настџавница, 5 виших жен. школа са 1513 ученица и 102 настџавнице Свежа средњих школа држ. и прив. 40 са 9893 уч. 932 н. | Буџарска је од 1888.-1906. год. саградила 875 Кт жељезница нормалног колосека. Србија је за то време саградила само 41 Кт уског колосека и то уруџе Младеновац-Аранђеловац и Београд-Кланица. Буџ. има 1900 Кт жељ. норм кол. – Стр. [36]: *По попису од 31. дек. 1910. било је у Чешкој: 4.241.000 Чеха 2.467.721 Немаца.*****

2 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

Бележник Миливоја Филиповића учиш. комесара II од. проф. колоне I позива Дрин. Дивизије : аутограф, оригинал, бела каро хартија, без

корица. – Лесковац, Прилеп, Врана, Ристовац, Куманово, Велес, Сопот, 1912. – Рукопис. – 11,8 × 7,4 cm ; 25 листова, 22 стр. текста. – Делимично публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [5]: *Требоваће се за људе за 2.-3.-4. љасуљ лук, со, месо, брашно и лебац. За стоку за 3.-4. и 5. зоб мекиње, сено, со. Људи 195 x 3 = 585 хлебова љасуља 585 x 180 = 105.300 кџ цр. лука 585 x 20 = 11.700 кџ соли 585 x 18 = 10.530 ,, брашно 585 x 5 2.925 ,, месо 585 x 400 = 234- за 2.-3. и 4 у Велесу.* – Стр. [6]: *за 3., 4. и 5. нов. мек. волова 302 x 5 x 3 = 4530 кџр зоби коњи 13 x 3 x 4,5 = 175,5 ,, сена вол. 302 x 6 x 3 = 5436 ,, ,, коњи 13 x 3 x 3 = 117 ,, соли 315 грла x 10 x 3 = 9.450 ,, [вертикално] 5553.* – Стр. [23]: *На коња следује у рајћу: сена 3 кила | зоби 4,5 кила сламе 1 кило соли -10 ѓр ; На вола следује у рајћу: мекиња 5 кила сена 6 ,, | сламе 1 ,, соли -10 грама ; На војника у рајћу: леба 1 кило двойека – 500 ѓр сир. меса 400 ,, | усољ. ,, 300 ,, љастирме 250 ,, сланине 150 = сира, кајмака љасуља 180 ,, криза 120 ,, | љиринча 100 ,, [вертикално] ал. љајр. 1 ѓр соли 18 ѓр цр. лука 20 ,, масћи 10 ,, браш. 5 ,, ; [уокви-рен запис]: 29.Х-912. ѓод. у Прилеју МФилиповић учий. – Стр. [36]: *Дао сам љрљав веш | да се ојере и шо: 3 кошуље, 3 ѓаће, 3 чараје, 2 унљерѓиѓа ѓорња, 2 ,, доња, 1 љешкир, 2 мараме, и 9 краѓни. Сојош ; [вертикалан запис, лево] Мил. Филиповић ; [вертикалан запис, десно] Дао 5. дек. 912. у Глишић | да се ојере, а узео 8. дек.**

3 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Ратна бележница] : аутограф, оригинал, бела каро хартија, браон картонске корице преко којих је залепљен папир беж боје; на задњој корици назире се лик краља Александра Карађорђевића, окренут у обрнутом смеру. – Житковац, Алексинац [итд.], 1913. – Рукопис. – 12 × 7,5 cm ; 27 листова, 44 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [27]: *дешњак жућкасиѓ роѓова ошћрих и љовијених мало назад левак глаке црне низ леѓа бео роѓова љовијених унућра један друѓом ров. у оба ува [овај запис подвучен, а испод] умрли у срѓ. шур. рајћу 1. Милисав Анѓелић из Лојаѓиња срез љодр. нов. 912. болн. Прилеју 2. Јовиѓа Селенић Кланице ваљевски 22.-ХI-912 у болници Велесу 3. Милућ. Кнежевић из Ребаља [нечитко] у лазу у Сојошћу-Маћ. 7.-ХII-912. 4. Пећроније Зарић – Сћублина ваљ. 15.-ХII-912. у болници – Велесу. 5. Илија Парезановић из Брајћљева морав. чачански – 15.-ХII-913. у болници у Алексици. – Стр. [39]: 168. 6.-ХI-913. заведен райорш М. Ф. у ком моли команд. за новчану храну.*

4 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Ратна бележница] : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија, картонске корице у браон платненом повезу. – Ражбуље пред Драчем, Шијак – Албанија, Потамос на Крфу, Дримополи на Крфу, Микра код Солуна, Хасан-Оба Црне Чуке, према Чукама између Бача и Добровени у логору, Говино на Крфу, Фустапидими на Крфу, Лазаревац, Плавница, Драгобраћа, Губеревци, Плавница на Скадарском језеру, Ваљево, Буковик, Блазнава, 1915, 1916, 1917, 1918. – Рукопис. – 14,8 × 9 cm ; 115 листова, 145 стр. тек-

сјовима и обредима њихову чистиошћу. Многи Руси су се ујорно држали својега сшарога боџослужења и службених обичаја, ше не хшедоше примити папширјархове пошравке и пресшаше похађати цркве у којима се служило по пошрављеном обреднику. Њих зову расхолницима (ошшадницима) а они се сами називају сшароверцима. Они се кршће са два прсша месшо са шри. Изџоварају Исус, месшо Јисус, смаштрају да је бријање браде и пушење смршши зрех. Данас су мноџобројни међу [нечитко] сељацима на северу и шрџовцима по џрадовима. Они су 2 сшолећа мноџо џоњени и мучени. – Од XIII-XV сшолећа сва Русија била поџ Ташарима. – [Стр. 10]: Бечки конџрес 1814. џод сасшасо се да уређује сшвари у Европи. Ту је било 90 пресшавника из држава независних и 53 од владалаца зависних (свеџа 143). Требало је да се конџрес ошшвори 30. маја 1814., по шом 1. окт., па 1. нов., но у сшвари није никако ни ошшваран, јер велике државе нису хшеле доушшити да сшвари евројске прешресају и мале државе. Ни један државник на шом конџресу није хшео доушшити да се сами сшановници пишшају о њиховој судбини. Пишшања на конџресу решавала су комисије сасшављене од пресшавника великих држава. Оно шшо је бечки конџрес ураџо 1814. џ. доушшено је 1815. џ. после друџоџ пада Наполеонова и шш уџовори ошшасоше као основице међународноџа права кроз 40 џод. – до Кримскоџ раша. Уједињење Ишшалије, које је сметшала Аушшрија, изврши краљевина Сарџинија од 1859.-70. уз приошоћ најпре Француске, а по шом Пруске. – [Стр. 12]: Народносш. Сваки народ шреба да образује једну независну државу и сви делови једноџа исшшога народа шреба да буду скушљени у једну једину државу – шш је формула начела о народносшима. О шом се све до 19. сшолећа није водило никаква рачуна. Покрешш за уједињење народа развијао се у 2 правца, час је ишшо на раздвајање, час на сшјајање, једни су захшавали ослобођење, а друџи уједињење. Заједничко је начело свих националистичких сшранака да свака држава мора пресшављати једну народносш. А шшша шреба разумети поџ именов народносш, о шом су у Европи биле две школе 1.) народносш је скушљ људи коџи хоће да ушш у сасшав једне државе – шшорија француска. 2.) народносш је ошредељена самим пореклом и да не зависи од воље људи. Људи исшшога рода шреба да су уједињени и онда кад они шш не би хшели. Немачка и руска шшорија. – [Стр. 16]: Исшочно пишшање. Кад се поврашши мир у Европи 1814. џ. Турско Царштво пошшасе сшорним пресмеђу евројским силама. И од 1815. џод (дишшломати шш једнако занимаху) исшочним пишшањем. Исшочно пишшање се моџло овако изразишш: Хоће ли Турско Царштво ошшати у целини или ће се поделишш? Ако би се расшарчала, онда су се намешшала 2 пишшања: 1., Која би сила узела расшарчане земље, и 2. Шшша би било с малим хришш. народима коџи су поџ сулшановом влаишш? 1.) Од 1825.-29. исшочно се пишшање шшцало Грчке, која се шшда ослободила од Турака. 2.) Од 1831.-33. исшочно пишшање искресло збоџ раша с мисирским пашом Мехмед Алиџом. 3.) Од 1839.-40. џ. исшочно пишшање ошш искрену збоџ Мехмед Алије. 4.) Исшочно се пишшање поново пошшрже 1852. џ. када је руски цар Никола хшео да освоји Паризџрад, али Енџ., Франци, и Сарџинија шш сшречеше и шшда се ошшвори Кримски раш. 5.) Исшочно пишшање у Европи по дође на дневни ред 1875. збоџ словенских хришшана. – [Стр. 18]: Радикална сшранка. Око 1830. џ. поче се сшварати једна сшранка, која је шшражила у владавини радикалну измену. Њу назваше радикалном сшранком. Она је најпре основана у Енџлеској 1815. џ. Радик. сшр. не обзире се на шшрадиције. Њено је начело да један народ не шреба да доушшати да се над њим влада по сштаринским уредбама, неџо да заведе нове, које су удешене за садашњосш. Имају 2 шшорије радик. о шшоме шшша је заџаштак владе. 1.) Једна сма-

шра да је крајња сврха владе да обезбеди сваком личну слободу. Нека се њустије лица да се слободно развијају, ња ће бити срећнија и предузимљивија – што је теорија слободоумних радикала. 2.) Друга теорија њолази од замисли да је задатак државе да људе учини срећним и да заведе царство њравде. Она има да уреди све у њнтересу највећега броја, јер је она своју власт добила од народа, који је суверен. Она није обавезна да њошћује слободу њојед. лица, ако јој смења да изврши свој задатак – што је теорија ауторитарних радикала. – [Стр. 22]: [укосо]: *написан 1871. год. у Баден-Бадену*; *Пролећње воде* – роман – Тургењева; [укосо]: 4. књ. Модерне библиотеке стр. 153. Сањин Димитрије Павловић у 22. год. враћајући се у лето 1840. г. из Италије у Русију њозна се у Франкфурту са Ђемом ћерком гђе Розели и њоч. Ђовани Бајистиа Талијана њоасластичара, заволи је као и она њега и ако је била верена за шрговца Клубера коме је ѡрсен враћила. Они уговоре да се узму. Сањин оде са својим другом Ијолишом Сидоровићем – Полозовим у Визбаген, да ѡрода имање њежевој жени Марији Николајевни-Полозов, али се више не враћи Ђеми у Франкфурт, нешто га као слабошћу ѡривуче себи гђа Полозов. Ђема се уда за шрж. и ѡресели се у Њујорк где је лејо живела са досћа имућним мужем с којим је имала 4 сина и 1 кћер. После 30 год. Сањин је дошао њоново у Франкфурт и одашће ѡсао Ђеми да му оѡросћи, ишћо је она и учинила, а он је ѡслао њеној ћерци вереници крсћ гранишћни (у дивној оѡрлицы од бисера) који му је Ђема дала. 1916. г. Пошамос на Крфу Прочитао 16.-17. сејт. МФ. – [Стр. 32]: *Нови Завет* Писци Новога Завета ѡсали су шрском и масћилом од чађи на мало шрајном ѡијирусу, шће нема ѡрвобитних рукописа, већ само ѡрејиса на ѡергаменту, који се више или мање међу собом разликују. Сравнивањем многих ѡрејиса мођуће је ѡриближити се ѡрвобитноме шексћу. По сродносћи ѡредања о шексћу разликују се: I *Исћоучњачки шексћ* ѡ свој ѡрилици из Александрије из доба на измаку 2. и 3. сћолећа. Ту сћадају: 1.) *Вајћикански сад* у Риму у Вајћикану од ѡрилике из времена око 350. године. 2.) *Синајски наћен* у синајском манастиру, сад је у Пејрогр. ишћо шћако сћар. II *Зајадњачки шексћ* засћућљен сћаролашћинским и сћаросиријским ѡреводима. Оба из свршећка другог века. *Codex Bezae* сада у Кембрицу из 6. века са грч. и латин. шексћом. – [Стр. 113]: ÷ *Бој* је име једно Које мисли наше сву снагу ѡрпороде и сву вечносћ даше. А молишће људске људска савесћ чује, По њима се влада и свој ѡравац снује. Ко молишћу чистћу из душе ѡвори Том се за живошћа рај свуда ошвори. Он не иде нигда да зла људска множи Зашћо нам се вера и зове – ѡушћ Божи. Моја грађа децо, калућери млади, Ко се Богу моли а зло ошћи ради Тога ѡако шћешки ѡ грудима жеже Часови блаженсћива сви од њега беже. У делима нашим рај и ѡако сћоји Ко год зла не чини нек с' Бога не боји. А када умремо – шћа шћћа ћу ви кришћи Шћћа бива од биљке шћо ће од нас бити, Ми се расћворимо све у ѡрашћак мали Ал свака шћа шћрунка вечносћћу се хвали. Чему све шћо шћежи намера каква је Ни једна нам књига одговор не даје. Ал од шћоћ не шћреба да вам душа клоне Мисли о вечносћи очајане жоне. Бежитће ви од зла ѡбожњици млади Само добро дело овај живошћ слади. 15.-II-916. Фусћајидими на Крфу МилФилијовић учишћ. – [Стр. 115]: *Која је шћо сладосћ шћћо нам живошћ сћрема, У којој горчине никакове нема? Где сћћоје на земљи вечишћи сћомени, И где је шћа слава шћћо се не ѡромени? Све шћћо наша душа на земљи налази, То све као сенка, као сан ѡролази. Сва блага све сласћи шћћо их човек има, У једном шћренушћу дође смрћи и ѡрима. Каква шћешка борба живошћу насћаје, Када од свог шћела душа се расћтаје, Ошћима се, јечи, ѡлаче и шћуђује, Ал' никога нема да јој се смилује; Диче очи горе, анћеле ѡризива, Ал ѡмоћи нема*

нико с' не одзива. Све што је човечеј, све је што сујејша, Човек не понесе ништа са овога свешта. Где су бујне мисли? Где је пристрасти луди? Где је самовољство што неправо суди? Где је злошто, сребро? Где су сјајне круне? Све прах и пепео, све у гробу шруне. Сећам се пророка што тужно вајије: Човек је пепео – ништа друго није. Гледо сам гробове, ах тешке жалости! И не видех ништа осем голе кости. А ко је што био? Је ли цар ил војник? Ил богаи ил убог, праведник ил зрешник. Када мир стечемо и све што желимо, Таг морамо у гроб да се преселимо. Ах илачем и ридам кад на смрти помислим, И нашу красоту кад у гробу видим! [Стр. 117]: О чуда, о чуда вичем у сузама, Каква је што тајна и шта што би с нама? Како се са смрћу тако састагосмо? Како се шрулежи такој прегадосмо! И сама смрт што је нешто сан и сенка За што слава Богу од века до века.

5 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

Белешке из историје нове срп. књижевности од Дра Јов. Скерлића II свеска. прейсао Миливоје Филиповић учишељ. : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија, картонске корице у црном релефном повезу. – Бањица I Завојиште, I Завојиште Дрин. Дивизије Бањица, Микра, 1917, 1918. – Рукопис. – 15 × 10 cm ; 62 листа, 60 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

6 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, жућкаста хартија, беле картонске корице са одштампаним текстом: *Календар Calendrier* за *pour 1918* и портретом у боји краља Александра Карађорђевића, испод кога је легенда: *Његово Краљевско Височанство Престононаследник Александар Штампарија „Српског Курира“ – Женева* [календар је, вероватно због заштите и повећања броја празних листова за писање накнадно опшивен спољном дуплом картонском корицом беж боје, а унутра је додато тринаест целих и скраћених листова папира каро и са линијама]. – Солун, 1918. – Рукопис. – 13,3 × 8,5 cm ; 38 листова, 42 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

[Стр. 9 петог нашивеног листа]: *Данило Медаковић покренуо је 1852. г. у Новом Саду „Српски Дневник“ који је до 1864. г. био главни орган Срба у Аустрији. Листи се уређивао у италијанском и словенском духу. Он је створио читалачку ублику познијим српским листовима. Имао је до 2000 претплатника.* – [Стр. 20 десетог нашивеног листа]: *Ценшар срп. духовне активности био је на крају 18. века Беч. Око 1825. ценшар постаје Пешица, а око четрдесетих год. Нови Сад а у почетку седамдесетих година Београд.* – На насл. стр. одштампано: *Цепни календар 1918 Calendrier de poche Женева Штампарија „Српског Курира“ Цена 30 сантима ; [у доњем десном углу, укоси] ћирилични печат: Српска књижара М. Ристивојевића Солун.* – Стр. 13: *Друштво Српске Словесности основали угарски Срби и С. Милутиновић у Београду 1841. и отпочео рад 1842. г. радио на утврђивању праводиса, на стварању српске терминологије, на оснивању Народне Библиотеке, на писању школ. уџбеника. Год. 1847. покренуи је друштвени орган „Гласник Друштва Срп.*

Словесности“. Год. 1864. ирејворено је у „Срјско Учено Друштво“. – Стр. 15: Трагичности једног човека лежи поглавишо у несагласности између његових идеала и стварног животоа; у немогућности да реалише тежње које чине бишну садржину његове свести. – Стр. 17: *Леди Монтеги рођ. 1690. удала се 1712. за лорда истога имена, иушовала 1712. са мужем, који је као посланик ишао у Цариград и описала иуш кроз Србију.* – Стр. 19: *Достојевски вели: 1. „Руси у дубини своје душе носе слику Христјову“. 2. „Постајти прави Рус, значи постајти брати свих људи, бити ошши, универзални човек“.*

7 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница о школском надзору у срезу пожешком и ариљском] : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија, без корица. – Пожега, Баки[ј]оница, Висибаба, Глумач, Каленић, Доња Добриња, Табановићи, Душковци, Роге, Северово-Крушчица, Годовик, Горобиље, Здравчићи, Горња Добриња, Жежевица, Ариље, Латвица, Бјелуша, Добраче, Крушчица, Висока, Пожега, Каменица, Бреково, Мочиоци, 1920, 1921. – Рукопис. – 16,3 × 10 cm ; 50 листова, 93 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [21]: *Преглед 9.-III-920. Северово-Крушчица до 12. маја 920. уписано 65+9=74 почео рад 23. нов. 1919. Учионица у Крушчици висина ... 2.56 ширина 4.70 дужина 6.84 Има 3 клује од по 3 м., 9 клуја од два метра, има шабла, сјо, ишос добар, има 4 прозора са дулим стаклешом дужина 1.05 м. ширина 0.83 м. звезда на ње. Кућа нова од шврдог материјала. Ходник широк 3 м. дужачак 3.85 м. Соба широка 3 м. дуз 2.90 Сјоља се улази у ходник, ња у учионицу. Под целом кућом зидан оцедити подрум. Друза кућа уз школу соба дуза 6 м. широка 3 м. Кујна дуза 6 м. широка 4.50 м. Под собом подрум. – Стр. [23]: Годовик раз. Момир Цагић почео рад 1. нов. 919. Преглед 30. јануара 1920. „ 22. маја „ [...] 1. исује ђаке на часу, 2. калдрма око школе обрасла у траву, 3. башта-вршњак обрасла у коров, 4. деца неошшана, 5. много иверја у дворшшту. – Стр. [31]: Жежевица. Имају две зграде. Једна у којој је учионица доста пространа и две собе, од којих би се могла најравити друга учионица. Од половине ходника могла би се најравити канцеларија. У друдој кући имају чешири собе, ходник и подрум.*

8 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

Бележник Миливоја Филиповића школ. надзорника : аутограф, оригинал, бела каро хартија, сиво-црне кариране картонске корице. – Бакионица, Висибаба, Глумач, Годовик, Горобиље, Гојна Гора, Горња Добриња, Доња Добриња, Душковци, Здравчић, Жежевица, Каленић, Каменица, Пожега, Роге, Табановић, Гугаљ, Ариље, Бјелуша, Бреково, Висока, Добраче, Крушчица, Латвица, Мочиоци, 1921, 1922. – Рукопис. – 16,6 × 10 cm ; 30 листова [1 лист до пола отцепљен], 53 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [1, Божидаркин рукопис]: *1. Муж дошао у вече кући. Пошто је кућа зашворена ускаче кроз прозор. На сјолу налази цедуљу: Ја сам у кину кључ од куће*

је *п*ред *в*рашима *и*сход *п*о*н*а*в*ице. 2. *В*и *т*врди*т*е да је ово *ш*иоф од *ч*исте *в*уне, а на *ц*едуљи *с*иоји да је *п*амучан. – Стр. [2]: *Ц*едуља је *т*у да *п*ревари мољце. 3. *С*удија: *в*и *с*те *д*ва *п*уш у *ш*оку *ј*едне *и*сте *н*оћи *п*ровалили у *п*рговину са *о*бућом. *О*ишуж. *Д*а *д*оси. *п*рви *п*уш сам *у*крао *ц*иелеле за *м*оју *ж*ену а *д*ружи *п*уш сам *м*орао да *и*х *з*а-*м*еним. 4. *З*ашто *н*исте *п*ошражили *с*оис*т*веника *ш*ога *п*рс*т*ена *в*ећ *с*те *д*а *с*еби *з*а-*д*ржали. *Н*а *п*рс*т*ену *с*иоји за *у*век *т*вој. *К*ако *о*нда да *д*а *д*ајем из *р*уке. – Стр. [9, Миливојев рукопис]: 4. *Г*одовик [...]. – Стр. [10]: *д*а *с*е *о*прави *о*рман *ш*колски, *д*а *с*е *н*абави *в*елика *р*ачуна*л*ка, *д*а *с*е *о*прави *с*екира, *о*рман, *к*анџа за *в*оду, *к*аџак на *т*авану, *к*лу*п*е *д*а *с*е *о*праве, *с*ио у *у*чионици, *о*града око *д*вориш*т*а. – Стр. [29]: 14. *П*ожега [...]. – Стр. [30]: *н*ема: *и*нвен*т*ар *с*твари, *с*тисак *к*њига, *И*кону *С*в. *С*аве. – Стр. [57]: *ш*колски *о*дбор, *д*лавна *у*писница, *д*еловодни *п*рош*о*кол, *а*рхива, *д*невник *к*асе, *е*ксп*е*дициона *к*њига, *п*розивник, *з*аписник *р*ада *ш*колског *о*дбора, *п*љуваони-*ц*е, *и*нвен*т*ар *ш*колских *с*твари, *с*тисак *к*њига, *ш*кол. *к*њижнице, *м*ашина за *ш*-*ш*ање *ђ*ака, *р*ачуна*л*ка, *б*ројно *с*тање *ђ*ака, *н*ародна *к*њижница, „*П*росветни *Г*ла-*с*ник“, „*Н*ародна *П*росвета“, „*У*чиш*е*л“, *п*одс*е*тници на *з*идовима, „*Н*аш *Л*ист“, *с*лужитељ *ш*колски, *к*вар*т*ирина, *о*чиш*л*една *с*рес*т*ива, *о*грев и *о*све*т*љење, *и*кона *С*в. *С*аве, „*П*росветни *З*борник“ *І*-*ІІ*, *Ф*онд *с*иромашних *у*ченика, *о*града око *ш*коле и *б*аш*т*е, [вертикалан запис] *к*аж*н*авање *ђ*ачких *р*одиш*е*ља за *н*еуредно *ш*иљање *ђ*а-*к*а у *ш*колу.

9 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија, црне картонске корице. – Ужице, Пожега, Врњци, Роге, Сарајево, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924. – Рукопис. – 13,5 × 9 cm ; 32 листа [2 листа са 4 стр. текста исечена], 66 стр. текста. – Делимично публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [4]: 30. *авг.* 920 *П*ожега *Р*адиша *С*т*е*вановић *у*чиш. *из* *Б*раничева *ср.* *д*о-*л*убачки *окр.* *п*о*ж*арев. и *С*имо *Ђ*укић *к*њи*ж*ар *о*п*к*ладише *с*е у *100* *д*ин. *Р*адиша *т*вр-*д*и да *ће* *к*омунист*и* у *Ј*угославији *д*оби*т*и *50* *п*осланика а *С*имо *р*ече да *неће*. *П*ри-*с*уш*т*ни: *М*ил. *Ф*илиповић *М*илан *Ј*еремић *Ј*еврем *Ђ*ајић ; [вертикалан, уоквирен за-*п*ис] *Д*рагољуб *М*арковић *а*н*т*иквар *Т*еразије *бр.* 1 *Б*еоград. – Стр. [6]: за 8 *л*ица *п*о-*с*лао *п*ре*т*иш*л*ашу на „*Срп.* *К*њ. *Г*ласник“ 7-*ІХ*-920. и *ш*о 320 *д*ин. ; *Л*озови *К*ласне *Л*у-*т*рије 059327, 078998 *в*учење 3. и 4. *ј*ануара 1921 ; *С*ерија 4912. *бр.* 19. *с*рећка за *р*у-*с*ке *и*збеж*л*ице. *И*звлачење од 15.-25. *д*ецембра 1920. *г.* – Стр. [7]: *Н*аше *п*ос*т*ављење *п*о *ч*л. 35. у *П*ожегу *О. Н* *Бр.* 27022. од 26. *ј*уна 1921. – Стр. [10]: *П*ов. *Бр.* 1354. *К*о-*м*анда *у*жич. *В*ојног *о*к*р*уга од 26. *а*пр. 1923. *о*дређен *М*Ф за *н*ачелника *в.* *с*т*а*нице у *П*ожеги. ; 4. *ј*уна 921. *п*ослао 40 *д*ин. *У*чиш. *У*д*р*ужењу за 10 *к*њига „*Д*уг и *м*орал“ од *Б*акића ; *М*олба *М*иливојева за *п*ремеш*т*ај *з*аведена *п*од *О. Н.* *Бр.* 12972. од 31.-*ІІІ*-*921.* а *Б*ожидаркина *п*од *О. Н.* *Бр.* 12971. – Стр. [39]: *У* *Ј*угославији: *п*равославних 5.600000 *р*имока*т*олика 4.733000 *м*ухамеданаца 1.337000 *п*рош*е*ст*а*ница 216.000 *М*ојсејеваца 64000 *у*нијаши 43000. – Стр. [43]: 20. *н*овембра 1921. *п*р*и*м*и*о *с*ам од *А*кадемије *Н*аука: *д*еве*т* *к*њига *Н*асеља *срп.* *з*емаља *С*таринска *срп.* *ј*ела и *п*ића *С.Т.* *Срп*ска *н*ародна *ј*ела и *п*ића *Е*рдељанов. *Ж*ивош и *о*бичаји *н*ародни „*Срп*ске *н*ародне *и*з*р*е *Т.* *Ђ*орђевића *О*бичаји *н*арода *срп*ског *І* и *ІІІ* *к*њ. *Е*т*н*олошка *д*ража и *р*ас-*п*раве *І*-*ІІІ* *Ж*ивош *С*рба *с*ељака *М*ВМ. *Срп*ске *н*ародне *и*з*р*е и *п*есме из *Л*евча *К*арша *б*алк. *ј*езера – *Ц*вијића и *п*е*т* *а*ш*л*аса уз *н*асеља *С*ве за 125 *д*инара 20.-*ХІ*-921. *П*оже-

га. Мил. Филиповић учишељ ; [запис укосо] Ср. Краљев. Акад. Наука Бранкова 15. – Стр. [46]: Народно Дело краљице Најталије ул. бр. 58 и Савремена Библиотека. – Стр. [55]: Пошао сам у Сарајево из Пожеге 13. авг. и ноћио у Ужицу. Из Ужица сстигао у Сарајево 14. авг. где сам био три дана и 18. авг. пошао из Сарајева и ноћио у Вардишту, па 20. авг. сстигао у Пожегу Мил. Филиповић. – Стр. [56]: Агносичари или борци за Христа били су у IV веку секта у Египту. Огбацивали су рад и брак и мрзели новостановљено монаштво.

10 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, бела картона хартија, браон картонске корице. – [Б. м.], 1924, 1925. – Рукопис. – 5 × 8,9 cm ; 39 листова, 72 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [3]: *Космајска 22 „Илустр. Лист“ десно од великог саћа. – Стр. [13]: [елипсаст печат] Књижара Милорада Анђића Београд Краља Милана 120. – Стр. [19]: Кинески зид дуг 3300 km и грађен 230. г. пре Хр. висок 11 m и на њему се може мимоићи неколико кола. Грађен је преко 200 г. – Стр. [14]: О. Н. Бр 47142 од 18. авг. 925. разрешен од надзорништва. – Стр. [28]: Управљају Русијом: Зиновјев Камењев и Сјалин. – Стр. [43]: Стидгенши: 293 радикали 265 марксиста 224 демократи 158 Прибићевици 146 републиканци 21 земљорадници. – Стр. [45]: За пенсију: 1. молба, 2. решење о разврсти. 3. уверење о разрешењу дужности све у дуилк. – Стр. [78]: У Америци има 70.000 локомотива и 17 милиона аутомобила. 172 проф. на Беогр. Универзитету.*

11 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја, тј.] Цепни [црквени] календар за годину 1925. : издање Трговине канцеларијског материјала Васић и Јоцић Београд, 1925 (Београд : Штампарија Савић и Комп.) : аутограф, оригинал, на парним странама одштампани месеци са црквеним празницима, а на непарним простор за белешке, жућкаста хартија, картонске корице у црвеној, црној и белој боји са мотивом девојке у српској народној ношњи и одштампаним текстом: *Мали календар 1925 Београд Васић и Јоцић трговина хартија и канцеларијског прибора*, са накнадно нашивеним картонским корицама ; на предњој корици графитном оловком исписано *Календар*. – [Б. м.], 1925. – Делимично рукопис. – 12,6 × 8,8 cm ; 17 листова, 11 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Унутр. стр. предње корице: *Пре рата од 370 мил. становника у Европи, 50 мил живело у републикама а остало у монархијама. После рата 230 мил. живи у републикама а 140 у монархијама. Пре рата било 21 монархија, а 3 републике; данас 11 монархија и 16 република.* – Насл. стр.: *Анђикварница у Рајарској улици бр. 5 испод нове Народне Скупштинине (раскр. шрамваја).* – Стр. [8]: *Жарко Савић књиговезац Пољ Лукина 2.*

12 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија, браон картонске корице. – Чачак, Врњци, Овчарска Бања, 1928. – Рукопис. – 6,1 × 10,6 cm ; 22 листа, 41 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [5]: *Књижара „Свешлосћ“ Дечанска 3.* – Стр. [9]: *За шри хиљаде година гала је Евроја чешири еја првога реда и шо: „Илијаду“ „Енеиду“ „Роланда“ „Јерусалим“.* – Стр. [13]: *Вош и кањец и њичево Толсцојеве речи последње.* – Стр. [14]-[15]: *Човек Зајада хото sapiens везан је за Биос. Човек исцока везан је за Лоџос.* – Стр. [25]: *Свака позитивна релиџија садржи шри елементи: 1. систем доџми, 2. веру у чуда и 3. кулшус.* – Стр. [28]: *Историја веровања дели се у 12 група и шо: 1. Фша и Мисир. мшолоџ., 2. Брама Вишну и Инд. мшол., 3. Халдејска и Фенич. веровања 4. Грчки и Римски боџови. 5. Буда и Будизам. 6. Конфучије и Кишајске секше. 7. Мексиканска мшолоџија. 8. Огин и Скандин. веровања. 9. Мухамедансшво и Коран. 10. Талмуд и Јевр. преданја. 11. Хришћансшво 12. Позитивизам и чистш разум. у књизи „Живош без Боџа“.* – Стр. [32]: *Томас Едисон је казао: „Докшори у будућности неће давати медецине, већ ће учити болеснике како да чувају своје шело, како до болести не би уошшше ни дошли“.* – Стр. [36]: *Како је пошшоо први живош на земљи имају шри разне хийошезе: 1. Живош је пошшоо прасшваранем чистш механички 2. Живош у ошшше није ни пошшоо, већ је одувек пошшоо у васони или на нашој земљи. 3. Пошшоо услед сшваралачке моћи једног надрприродног Боџа; Пошшоје шри хийошезе о пошшанку човека: 1. Да је Боџ сшворио човека. 2. „ „ човек израсшшо из земље 3. „ „ се развио из ниже живошшнске сшеције.* – Стр. [42]: *Вароши. 1. Велелејне: Париз, Магрид. 2. Монуменшналне: Рим, Флоренција, Венеција. 3. Живошисне: Гранада, Перуђа, Асизи. 4. Идилске: Луцерн, Хајделберџ. 5. Сштаринске: Толедо, Саламанка, Нирнберџ. 6. Чисше и свеже: Дрезда, Женева, Хаџ. 7. Леје по положажу: Цариџрад, Венова, Лисабон.* – Стр. [43]: *Sie transit gloria mundi (Тако пролази слава свешска).*

13 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја гј.] Календар за годину 1929. : аутограф, оригинал, жућкаста хартија са линијама, картонске корице пресвучене сивим платном. – Чачак, Врњци, Овчар Бања [итд.], 1928, 1929. – Рукопис. – 6,4 × 10 cm ; 62 листа, 87 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Полеђина предњег форзаца: [...] *Аншш Димшшрије лекар Скошљанска 18; Јакишијева 2 први сшраш „Сшрани Преглед“ [...]; Свешислав Дуфер књиговезач Обилићев венац 19.* – *Насл. сшр.: Federation interalllice des ansiens combattants Међународна федерација бив. рашника; Natura non facit saltus (шприрода не шрави скокове).* – Стр. [2]: *Vanitas vanitatum (сујеша наг сујешама); Sie transit gloria mundi (Тако пролази слава свешска).* – Стр. [3]: *Доџађаји сшварају исшоријске личности, а не личности доџађаје; Боџородичин манасшир у Грацу – Чачку.* – Стр. [4]: *Књижара „Свешлосћ“ Дечанска 3; „Мисао“ Кнез Михаилова – Гранд Пасаж; „Respire finet“ – Мисли на крај.* – Стр. [5]: *1832. ушорена Пожеџа.* – Стр. [19]: *Хишрсин шрешараш шрошшв аршериосклерозе а шронашоо џа шроф. Москов. универз. С. Мајков. –*

Стр. [25]: „Орманда ферман окупмаз“ – у шуми се ферман не чииа – не важи. – Стр. [32]: *Први воз у Србији пошао је на друзи Београд-Ниш 15. септ. 1884. ; Енгле-ска миља има 1609 метр ; Архимандрит Павле Кенџелац дао на латинском обаве-зу да ће свој народ привести унији ако буде изабран за епископа ; Мир између Ср-бије и Аустрије закључен у Сен Жермену ; Најдужи тунел на свету Симилонски 19730 м ; Белом угљем назива се водена снага ; Њујорк има 6 мил. становника, а са предграђима 9 мил. и 350 хиљ. и то је највећи град на свету ; Кромпир су из Ј. Америке донели у Европу шпански калуђери 1550. ; Мисисипа са Мисуром најдужа река на свету 6970 км ; седам чуда старог света јесу: Маузолов гроб у Халикар-насу, Хеопсова пирамида, Александријска кула светиља, Родоски колос, Семира-мидини висице вршови у Вавилону, Зевсов кий на Олимпу и Дианин храм у Ефесу. – Стр. [34]: Велимир Рајић волео се са Косаром Бобић сестром Милоша Бобића прег. Беогр. оштинине. Заједно учили филос. она се удала за Глишу Елезовића проф. Умрла. Он јој честишао венчање. – Стр. [35]: Послао 150 дин. књижари Геце Кона за „Сјоменицу Богдана Појовића“. – Стр. [37]: У Чачанској цркви има јеван-ђеље које је усудијем поја Мије из Самаила писао ђак Вук из Никољ. Пазара 1554. г. – Стр. [42]: 321. г цар Косиантин прогласио недељу за дан одмора. – Стр. [46]: *Nil mirari* Ничему се не чудити. – Стр. [51]: Трагедија на грчком значи јарчева песма, произашла из култе Дионисију кога праће саири јарећих ногу. – Стр. [52]: Фа-брика шећера у нашој земљи има 8 и то: у Београду, Њујрији, Осеку, Црвенки, Вр-басу, Великом Бечкереку, Усори и Беољу. – Стр. [102]: *Дешети се даје надимак зашто да би се његово право име сакриво од неприятелиа ше да му не би шкодили. Код свих народа у прошл. и садашњости констатовано је веровање да име чини један важан део човека, да је то управо његово дупликаш. – Да би смо могли добити по-моћ од неког божанства, треба да знамо његово име јер је име божанства само по себи моћно и због тога богови и делом крију своје име. – Жена, по схватању нашег и других народа нама сродних, има начела демонског и због тога не сме изговара-ти име свога мужа.**

14 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

Kalendar za godinu 1930. : без забелешки, жућкаста хартија, де-лимично са линијама, картон пресвучен тамноцрвеном кожом, са златоти-ском на предњој корици: *Rajar guaranteed Дрогерија Мр. Ивана Бранковића Панчево Perutz*, на дну задње корице слепи отисак. – 10 × 6,8 cm ; 75 листо-ва. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

15 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја] : аутограф, оригинал, жућка-ста каро хартија, браон картонске корице. – Чачак, Овчарска бања, Врњци, Париз, Венеција, 1931, 1932. – Рукопис. – 6,4 × 10,1 cm ; 40 листова, 78 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божи-дарке Филиповић.

Стр. [31-37]: *Булевар Моншмаршр, Враћа Сен Дениса и Сен Маријена, Буле-вар Сјирасбург, булевар Севасиојољ. Трџ републике (сташа). Булевар Волштер. Плац де Вош најстарији шрџ Париза; ту су живели гђа Севиње и В. Иго (833.-48.*

џ). Сџуб ѓде је била Бастџиља. Цркџа Св. џавла. „Св. Жерџеа – џу је од ѓранатиџе џо-
 ѓинуло 119 лица у раџу 1918. Оџштина. Торањ Св. Јакова. Плац Шайле. Главна џи-
 јаца Париза. Цркџа Сен Еџташ најџтарија у Паризу. Позориштиџе Шайле и Сарџ
 Бернар. Сџоменик Карла Великоџ близу Ноџр Дам. Плац Мишел. Музеј Клини. Ка-
 фана Суфле ѓде је основано груџштиџо „Зора“. Сорбона. Колеж де Франс. Гимназија
 Луја Великоџ. Правни факултџети. Пантџеон је цркџа у џочасџи св. Геневеве. У Пан-
 тџеону: Сџоменик о џрокламовању реџублике 1792. Мирабов сџоменик. Срце Гамбе-
 џино (џело у Ници) у џодруму: Русо, Воџшер, Маршал Лан, Суфло коџи је зидео
 Пантџеон, Карно џред. реџублике и џеџов геда Иџо, Зола, Берџило и џеџова жена, 40
 ѓенерала Наџолеонових. Ту сахрањен Жорес. Свеџа 54 лица сахрањена у Пантџеон-
 у. Луксенбурџки џарк. Позориштиџе Одеон. Сенатџ. Цркџа Сџиллис (недоврџшена).
 Сџоменик 4 кардинала. Квартџ Монџарнас. „Куџол“ најџросџтранија кафана у Па-
 ризу. Сен Жерџеа де Пре најџтарија цркџа ѓде су се крунисали француџски краљџе-
 ви. На Монмарџтру цркџа Св. Срце џосвећена изџинулим у раџу 1871. висока 170 т.
 Сџаница Сен Лазар за хавр. Маглена цркџа. Јелисејски дворец ѓде сеџи џредсед-
 ник реџублике. „Аџџорија“ кафана у коџој су Немци 1914. сџремили ручак за Ви-
 џема (близу Еџоала). Иџов сџоменик. Хоџшел дес Инвалидес у џему: ѓенерал Дирок,
 Манџен ѓенерал 1866.-1925. Срце џрџоџ ѓренаџира реџублике, Тирен, Жером Бона-
 џарџа и џело Наџолеоново. Минисџарсџиво сџољ. џослова. Парламенџ – Бурбон-
 ска џалаџа. Плац и сџуб Вандом. На џуџу Париз-Версаљ варош Пиџо. брдо Вале-
 рион. село Курбеџоа (десно) војни арсенал. варош Сирен. „ Сан Клу. шума Сан Клу.
 варош Север. У Трианону сџо од једноџтавноџ дрџеџа у џречнику 2 т и 76 ст. – Стр.
 [38]: У Венецији У цркџи деи Фрери – цркџи калуџџера џочивају Тиџијан и Канова, а
 у криџџи најзнаџнији дуждеџи и друџи знаџни џуди. О зиду у ковчеџу коџџи џо-
 ѓубљеноџ дужда Мар. Валиџера. Ту су најлеџше Тиџијанове (Вознесење Боџородиџе),
 а џако исџо и Тинџорџеџове и Белиниџеве. У цркџи Santa Marija Salute био сџарџе-
 џина Пије X сџарџешине џре џаџсџеџа. У цркџи Св. Марка леџе фреске у визанџџ.
 сџилу. У ѓалерији Венеџија Мурано ручни радови од сџакла.

16 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садрџаја тј.] **Роковник 1932** : аутограф,
 оригинал, жуџкаста хартија са линијама, картон пресвучен црном коџом,
 са златотиском на предњој корици: 1932 Анџониџеџић и Ђуковић Беоџрад –
 Тел. 20-947. – Чачак, Дубровник, 1932. – Рукопис. – 6,5 × 10,3 cm ; 48 листо-
 ва, 62 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Мили-
 воја и Божидарке Филиповић.

Насл. стр.: Здравко Сџасоџеџић анџиџквар – Раџарска до Биџољске ул. – Стр.
 [7]: Еџ Нибелунзи – од ѓерманске речи Nebel = маџла – биџа коџа живе у земљи ма-
 џле. Земљом маџле, леда и снеџа Германи су звали џодземни свеџи. ; Феџџиџи су ма-
 џџеријални џредмеџџи за коџе се верује да у џима сџанује неко наџчовечанско биџе
 коџе има џтајансџивену снаџу да може своџа власника да заџџџиџџиџи од зла. ; Наџ-
 ѓробни сџоменик џрџобџџно није ниџџџа друџо неџо склониџџџе душе. Воџке на ѓро-
 бовима имају циљ да у себе џрџме душу џокојникову и за џо се саџе. – Стр. [12]: Нај-
 брџа риба на свеџу је делфин коџи може да џреџлива 15 меџи. за секунд. – Стр. [42]:
 Свеџлосџџи џреџе у секунди 299.796 km ; Прџа коњска кола са 4 џочка доџла су у
 Уџич. Пожеџу 1847. ѓ. из Беоџрада. ; у Чачку до 1840. ѓ нису ѓраџани имали сџакло

на прозорима. ; у Чачку се први пут настанио обућар 1855. г. кога су звали папучарем. – Стр. [43]: У Ужице су први пут донели жижице на продају 1848. г.; Цивилно одело први је у Ужицу понео судски писар Маловић 1853. г. које је купио у Београду. Шпорет су Ужичани почели набављати од 1860. г. Први кројач Паја Мурић дошао у Ужице 1854. г. – Стр. [46]: Гробље Пер Лашез отворено је 1804. г. У њега је до сад сахрањено 825 хиљада особа сем што се сваке године саљаје по 4000 до 4200 особа. Саљивање траје 55 минута. – Стр. [53]: Схоластика је средњовековна философија која је себи стављала у задатак да истине вере докаже у исто време и као истине разума. Зато је, нарочито у своје почетку ова философија била „слушкиња теологије“. – Стр. [60]: Мавро Орбини у свом делу „Краљевство Словенско“ од 1601 год. први је писац који окривљује Вука Бранковића, да је издао у Косовском боју.

17 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја тј.] Календар *Kalendar za 1934 godinu* [са рекламом за „Метеор“ стовариште мануфактурне робе Београд Кнез Михајлова 29 Телефон 22-4-23] : аутограф, оригинал, жућкаста хартија са линијама, картон пресвучен црном кожом, са утиснутим ћириличним текстом на предњој корици: *1934 мануфактура „Метеор“ Београд Кнез Михајлова 29.* – Чачак, Врњци, Загреб, Цетиње, Превлака, Рисан, Херцег Нови, Котор, Паштровићи, Конавли, Цавтат, Будва, Дубровник [итд.], 1934. – Рукопис. – 6,6 × 10,1 cm ; 60 листова, 50 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [3]: Члан владе – држ. контролор Шванебах правосл. Немац, после сваке седнице владе ишао је у аустријску амбасаду у Пејрограду и саопштавао шта је решено на минист. седници. – Стр. [4]: Вулкани постају: 1. Услед сурвавања погз. пегина 2. Услед надирања вулк. паре, лаве ка површини 3. Услед иуцања и померања великих делова земљ. коре поводом њеног хлађења и убирања. – Стр. [7]: Интелигенс сервис Енглеска шајна дијломација (флота, банке, шајна дијлом.).

18 – ФИЛИПОВИЋ, Божидарка

[Бележница мешовитог садржаја тј.] *Kalendar za 1934. godinu* : аутограф, оригинал, жућкаста хартија са линијама, картон пресвучен браон кожом, са екслибрисом утиснутим ћирилицом на предњој корици: *М. Филиповић 1934.* – Чачак, Париз, Дубровник, Котор, 1934. – Рукопис. – 10,3 × 6,8 cm ; 57 листова, 60 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Стр. [57]: 25 фебруара 1934 год основано друштво „Кнегиње Зорке“ у Чачку. преш. Дара Аћимовић и. и. Паштровић Филиповић блаж. г. ња Максимовић суд. секр. Зора Симић. и ш г. ; 26. фебр. сликале се ново изабране чл. са изасланицом г-ђом Вајом Пешровић. Истога дана она и отиштовала. ; 11. марта била прва седница уједног одбора биле др. Д. Мишовић и др. Паштровић и Филиповић. и Цаја Илић, Дара Марковић, Јелисавица Рагосав. А. Стефан. Наша Марковић Лена Јан-

ковић Елза Мица Обрадовић и зђице Машић и Ђорђевић 26. Марта 2. сед решено да се огене за Врбицу 3. деце и поможну 2 сиротије жене издати на што 500 дин. – Стр. [59]: Унуку раић. инвалида да се купи мушко одело. девојчици Пеићковић хаљиница исто уч. IV р. Бараћ хаљиница. – Стр. [61]-[65]: „Париске Силуете“ Љуби Ивановићу сликару ; „Мисао“ за 1933 год. ; „Монмартр“ у Паризу. Булевар „Плиши“ где смо били 1931.- „Хошел Радио“ Париз у својој пространости представља вишу форму живошта тако да се јавља као извор најлепше ушехе. Сви удари судбине изгледају милоситивији довољан је само поглед на његову неизмерну лепоту па да осетимо у себи бескрајности нежности. Појети се на узвишцију где је црква „Свети Срце“ и са те висине погледају Париз значи видећи слику невероватне лепоте и уметности. Појети се на „Монмартр“ који представља читав један свет за себе. Ту ће се наћи истински боемски животи, највна лакомислености и заједљиви кришички дух. Трџ Св. Ђорђа са бистом цршача Гаварнија па улицом „Пигал“ год VIII у којој су ситановали Скриб и Виктор Иго. Изаћи на плас Клиши на средини је ситашау Маршала Монсеја шуда ври разнобојан животи од ситанице Сен Лазар и Булевара де Клиши. На плас-Блани „Муле Руж“ окреће лагано своја крила и као да се окреће и све око нас и као да улазимо у царство илузија. плас-Пигал невероватна животи и веселости ту је плави „Рај“ и у близини црвени „пакао“. Париз ври својим животиом ујодне и поноћи.

19 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја тј. Календар за 1939. годину] : аутограф, оригинал, жућкаста хартија са линијама, картон пресвучен црном кожом, са утиснутим, делимично читљивим ћириличним текстом на предњој корици: *[Штедиција ?] Предузеће „Дуфер“ Београд Обилићев Венац 19 Телефон [21-78 ?].* – Чачак, 1938, 1939. – Рукопис. – 10,1 × 6,8 cm ; [4 + 1 + 7 листова отцепљено], 55 листова, 37 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

Унутр. стр. задње корице: *Прагматизам правац у философији према којем истина не представља слику стварности већ оруђе умног рада. Агностицизам правац у философији према којем је људима немогуће да сазнају суштину света. Дешерминизам – људска воља није слободна. Primum est vivere – Најпре се мора живети -.*

20 – ФИЛИПОВИЋ, Миливоје

[Бележница мешовитог садржаја тј.] Календар за 1938 годину : аутограф, оригинал, жућкаста хартија са линијама, картон пресвучен црном кожом, са утиснутим ћириличним текстом на предњој корици: *„Мешерор“ | мануфактура конфекција и галантерија Београд Кнез Михајлова 29 Телефон 22-4-23 1938.* – Чачак, Врњци, Дубровник, 1938, 1939. – Рукопис. – 10,1 × 7 cm ; 66 листова [1 лист делимично одсечен], 79 стр. текста. – Није публиковано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.

На прелим стр.: *На гробљу Св. Михајла на Лајпаду сахрањене власитооске породице: Базили, Гоце, Боздари, Дечули, Гондуле, Бонда, Пуцићи и др. Црква вео-*

ма сѝара из 13. века. Под шѝредом и ѝред уласком у цркву налази се сѝара гробница Брасѝва Св. Михаила основана 1291. г. ; Енѝлески језик ѝовори шѝолико људи колико руски и немачки заједно. – Насл. стр.: *Од Москве до Владивостѝока ѝушѝује се жељезницом 230 саѝи. ; Тунел жељезн. кроз Иван ѝланину између Б. и Херцеѝовине дуѝ 3 кт и 600 мет. – Сѝпр. [70]: Кју-Клукс-Клан је шѝајно друшѝтво ѝрошѝив: сѝпранаца, каѝолика, социјализма, Јевреја, Црнаца, слободноѝ зигарсѝва. Има око 1.5 милион чланова и јака финансијска сресѝва од чланских улога. За 20 ѝод. извршили: 745 ѝаљевина, 1970 мучења 485 убисѝава. – Стр. [74]: По сѝаѝисѝици од 1931. ѝод. у Б. и Херц. било је: ѝравослав. 46 % каѝолика 21 % мухамед. 31 %.*

21 – ФИЛИПОВИЋ, Божидарка

[Белешке о трошковима куће у Чачку] : аутограф, оригинал, жућкаста каро хартија ушивена у картонске корице пресвучене тамноплавом кожом, са утиснутим ћириличним текстом на предњој корици: *1937 Маричић и Јанковић Беоѝрад – Субошѝица. – Чачак, [б. г.]. – Рукопис. – 10,5 × 7 cm ; 24 листа, 4 стр. текста. – Није публикувано. – Из рукописног дела легата Миливоја и Божидарке Филиповић.*

FROM MILIVOJE FILIPOVIC'S NOTEBOOKS

Summary

From 1948 on the Public Library „Vladislav Petkovic - Dis“ of Cacak (then the Town Lending Library and Reading Room) is owner of a unique legacy - bequeathed by will personal library - of the schoolteachers , lovers of books and philanthropists Milivoje (1874 - 1941) and Bozidarka (1874 - 1959) Filipovic. Besides he exceptionally preserved book holdings of about four thousand monographic and serial publications the legacy contains original archive material as well: handwritten Catalogue of Books of Milivoje Filipovic and Bozidarka Filipovic the schoolteachers, the photocopy of Bozidarka's manuscript Novelettes from Life of ex-schoolteachers Milivoje and Bozidarka Filipovic, Milivoje's seal - ex libris, a smaller number of family photographs and small library material.

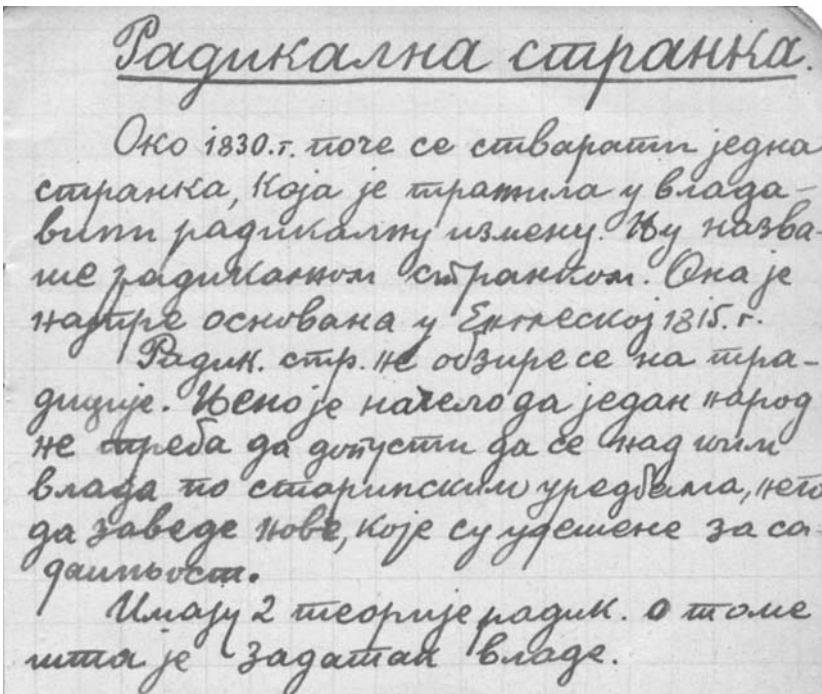
Nevertheless, the most interesting part of the material is well preserved twenty one original Milivoje's notebooks arisen between 1911 and 1934. They are of a smaller size but containing an abundance of the most diverse personally noted data in violet, black and blue color ink or in graphite pencil which are very worthy for sociological, historical, political, pedagogic and literary analyses as well as for perceiving an amazing erudition and inexhaustible intellectual curiosity of a country schoolteacher at the boundary between the nineteenth and the twentieth centuries.

The paper presents the basic characteristics of Milivoje's notebooks and a complete bibliographic description together with a smaller selection from the unpublished notes which truly conjure up the private and public life of these noble donors and the spirit of a long ago gone times.

This exceptional treasury in handwriting, due to the confined status of Filipovic's fund little known to the general public, is a natural whole with marginalia of this unusual lover of books whose education and wisdom have no an equal even today.

Key words: Milivoje and Bozidarka Filipovic, own library, Public Library „Vladislav Petkovic Dis“ of Cacak, original archive material, handwritten material, Milivoje Filipovic's notebooks.

Marijana Matovich, M. A.

Књигољубац Миливоје Филиповић – образованост
и умност без премца

Белешке Миливоја Филиповића – прилог за књижевну историографију Београда у првој половини 20. века